

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ – istota, sposób założenia, wspólnicy, kapitał.

Spółka z o.o. jest spółką kapitałową. Stanowi ona samodzielny podmiot prawa posiadający osobowość prawną. Jest ona jednostką organizacyjną o charakterze korporacyjnym, tj. związkiem osób tworzących organizację o podmiotowości (osobowości prawnej) odrębnej od podmiotowości prawnej swoich członków, która to organizacja występuje w stosunkach na zewnątrz jako prawna jedność. Spółkę z o.o. powszechnie zalicza się do korporacji kapitałowych. Jako korporacja kapitałowa, tzn. prywatnoprawna organizacja (jednostka organizacyjna) wspólników, którzy wnoszą do spółki wkłady kapitałowe na pokrycie tzw. kapitału zakładowego spółki, spółka z o.o. odpowiada za zobowiązania wyłącznie swoim majątkiem. Można ją utworzyć w każdym prawnie dopuszczalnym celu, więc jej przedmiotem może być również działalność gospodarcza. Z drugiej strony może zostać stworzona w celu kulturalnym, charytatywnym, czy naukowym.

Zgodnie z art. 163 ksh do powstania umowy spółki niezbędne jest: zawarcie umowy spółki, wniesienie przez wspólników wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego, powołanie zarządu, ustanowienie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej, jeżeli wymaga tego ustawa lub umowa spółki i dokonanie wpisu do rejestru. Wspólnikiem spółki z o.o. może być każda osoba fizyczna lub prawna, a ponadto jednostka organizacyjna mająca zdolność prawną w sferze prawa cywilnego (ułamna osoba prawna). Z uwagi na ściślejsze rygory dotyczące wkładów do spółki, a także posiadanie przez nią osobowości prawnej dopuszczalne jest istnienie jednoosobowych spółek z o. o., również takich, w których jedyny wspólnik jest jednocześnie jedynym zarządcą spółki.

Sama umowa spółki jest kontraktem, przez który wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów. Minimalna treść umowy spółki wynika z art. 157 § 1 pkt 1-5 ksh. Możemy je określić mianem *essentialia negotii*. Rozbudowanie zaś treści umowy spółki jest dopuszczalne, ponieważ pozwalają na to przepisy dyspozytywne, które mogą mieć różnorodny charakter. W porównaniu do spółek osobowych w spółkach kapitałowych istnieje duża swoboda w zakresie nazwy firmy, która może być obrana dowolnie. Ze względu na charakter korpusu rozróżnia się korpusy rzeczowe, osobowe lub fantazyjne. W jego skład mogą ponadto wchodzić dodatki określające bliżej spółkę lub jej przedsiębiorstwo. Umowa spółki musi określać wysokość kapitału zakładowego oraz system udziałów. Kapitał zakładowy jest to wyrażona w pieniądzu polskim wartość, którą wspólnicy zobowiązują się wnieść do spółki. W spółce z o.o. powinien on wynosić co najmniej 5000 zł.

Sąd rejestrowy nie może badać, czy kapitał zakładowy spółki wystarczy na zrealizowanie określonego umową spółki przedmiotu działania i gwarantuje wypłacalność spółki. Wspólnicy mają tym samym pełną swobodę w określeniu wysokości kapitału zakładowego, o ile jego wysokość (lub wartość nominalna udziału) nie są niższe, niż wymaga tego ustawa. Kapitał zakładowy dzieli się na udziały obejmowane przez poszczególnych wspólników. Umowa spółki musi określać, czy wspólnikowi może przysługiwać jeden czy więcej udziałów oraz wskazywać liczbę i wartość nominalną udziałów objętych przez poszczególnych wspólników. Umowa spółki z o.o. musi zostać zawarta w formie aktu notarialnego (art. 157 § 2 KSH). Również wszystkie zmiany tej umowy, włącznie z obniżeniem kapitału, podwyższeniem kapitału i oświadczeniami o objęciu udziałów w podwyższonym kapitale, wymagają formy aktu notarialnego.

SPÓŁKA Z O. O. W ORGANIZACJI

W spółkach kapitałowych istotną chwilą jest moment zawarcia umowy spółki, ponieważ wówczas pojawia się nowy podmiot, który jeszcze nie jest zarejestrowany, ale już w obrocie może funkcjonować. Jest to tzw. spółka w organizacji, która jest samodzielnym podmiotem prawa, ale bez osobowości prawnej, jest więc tzw. ułomną osobą prawną. Działa pod własną firmą, zawierającą dodatek „w organizacji”. Jako samodzielny podmiot prawa spółka w organizacji może samodzielnie nabywać prawa i zaciągać zobowiązania. Zgodnie z art. 161 § 2 KSH spółka w organizacji jest reprezentowana przez zarząd albo w razie jego niepowołania – przez pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą wspólników. Do spółki z o.o. w organizacji nie stosuje się jeszcze zasada ograniczenia odpowiedzialności za zobowiązania spółki do jej majątku. Za zobowiązania spółki w organizacji odpowiada nie tylko ona sama, lecz solidarnie z nią i pomiędzy sobą także osoby, które działały w jej imieniu, a więc członkowie zarządu lub pełnomocnik. Spółka w organizacji ma charakter przejściowy i nie może trwać wiecznie, dlatego ustawodawca wprowadził termin, w trakcie którego wspólnicy muszą spółkę zarejestrować. Wynosi on 6 miesięcy, a jeśli założyliśmy spółkę przy wykorzystaniu wzorca to czas ten skraca się do 7 dni. W przypadku gdyby do zgłoszenia nie doszło w tych terminach to spółka ulega rozwiązaniu *ex lege*. Treść wniosku o wpis spółki do rejestru zawiera art. 166 ksh.

KAPITAŁ ZAKŁADOWY

Kapitał zakładowy pełni w spółce z o.o. funkcję prawną, gospodarczą i gwarancyjną. Funkcja prawna kapitału zakładowego definiowana jest przez określenie

kapitału zakładowego jako sumy udziałów będących kapitałowymi substratami wspólników, i tym samym – ze względu na stosunek wartości nominalnej udziału do wysokości kapitału zakładowego – stanowi podstawę do określenia pozycji wspólnika w spółce. Funkcja gwarancyjna natomiast karze postrzegać kapitał zakładowy jako stały fundusz dla zaspokojenia wierzycieli. Traktowany jest jako czysty majątek spółki, który wspólnicy zobowiązują się utrzymać w spółce i nie rozdzielać między siebie. Funkcja gospodarcza (ekonomiczna) wyraża się w zasadzie oznaczenia kapitału zakładowego, jego pełnego pokrycia i stałości.

Minimalna wartość kapitału zakładowego wynosi 5 000 zł, co oznacza, że kapitał zakładowy nie może być określony w wartości niższej. Nie ma natomiast przeszkód, aby był on wyższy. W sumie górnego pułapu nie ma. Kapitału zakładowego nie można utożsamiać z majątkiem spółki. Kapitał zakładowy jest wielkością liczbową wyrażającą wartość majątku, który ma być wniesiony do spółki przez wspólników. "Kapitału zakładowego" nie można przedstawić w znaczeniu przedmiotu, jest on bowiem liczbowym abstrakcyjnym zapisem w bilansie, jako wielkość formalna wpisywany jest w pasywach bilansu spółki. Majątek spółki w bilansie odpowiada (co do zasady) aktywom spółki. Wartość majątku spółki określa się z kolei według wartości przedmiotów majątkowych, wielkości rezerw (utworzonych i nieutworzonych, tzw. cichych), prognozy, co do wypracowanego zysku, wartości zadłużenia i płynności finansowej. Ponadto wpływ na wartość udziałów spółki z o.o. ma ogólna i specyficzna dla danej branży koniunktura gospodarcza. Jeżeli zatem zgodnie z systemem podwójnego księgowania majątku spółki aktywa nie równoważą pasywów, łącznie z jej kapitałem zakładowym, wówczas bilans będzie wykazywał stratę. Im kapitał zakładowy jest wyższy, tym zysk spółki jest trudniej osiągalny, wzrasta rozmiar pozostawianych w spółce aktywów i tym samym jej wypłacalność wobec wierzycieli

Kapitał zakładowy dzieli się na udziały o określonej wartości nominalnej. Udział jest pojęciem abstrakcyjnym, które w przeciwieństwie do akcji nie posiada swojego materialnego substratu. Udział to ogół praw i obowiązków wspólnika z tytułu uczestnictwa w spółce, określający zarazem status wspólnika w spółce w stosunku do innych wspólników. W orzecznictwie i doktrynie podkreśla się dwa podstawowe znaczenia pojęcia udziału, z jednej strony jako ogółu praw i obowiązków wspólnika w stosunku do spółki, z drugiej strony jako częśćkę kapitału zakładowego, wartość ekonomiczną, wyznaczającą zakres partycypowania (uczestnictwa) wspólnika w spółce. Istnieje ścisła więź między realizacją uprawnień wspólnika wobec spółki a wniesieniem udziału. Dlatego też "udział" na etapie tworzenia spółki oznacza przede wszystkim obowiązek wspólnika do wniesienia wkładu,

natomiast po wniesieniu wkładu i zarejestrowaniu spółki pojęcie "udziału" zmienia swój wyraz prawny. Mianowicie "udział" oznacza wówczas prawo wspólnika do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji w spółce i prawo do zysku. Innymi słowy "udział" po powstaniu spółki wyznacza status prawny wspólnika w spółce.

Udziały mogą być równe albo nie. Obowiązkiem wspólników jest wskazanie w umowie spółki modelu spółki jednoudziałowej bądź wieloudziałowej. Wybór określonego systemu determinuje strukturę stosunków członkostwa w spółce z o.o. System wieloudziałowy, dominujący w praktyce polskich spółek z o.o. oznacza, że wszystkie udziały są równe i niepodzielne, na wzór akcji. Zbycie części lub podział udziału równego jest niedopuszczalny, ponieważ podzielność udziału dopuszczalna jest wyłącznie w systemie jednoudziałowym. Z drugiej strony system udziałów równych, czyli wieloudziałowy, ułatwia obrót udziałami, ponieważ każdy z nich, jeden, tylko niektóre bądź wszystkie, mogą być przedmiotem obrotu, na podobieństwo akcji spółki akcyjnej, a zatem w systemie wieloudziałowym utrudniona jest co do zasady kontrola nad składem osobowym wspólników. Pojęcie "udział o równej wartości" odnosi się do wartości nominalnej udziału, a nie do równości uprawnień wynikających z udziałów.

System jednoudziałowy oznacza, że każdy ze wspólników może mieć tylko jeden udział, które mogą być różnej wartości. W systemie jedności udziału dopuszczalne jest dzielenie udziału na części, w celu obrotu, w wyniku podziału nie mogą jednak powstać udziały niższe niż 50 zł. W systemie jednoudziałowym liczba udziałów równa się liczbie wspólników. Każdy udział oznaczony jest numerem bieżącym, co umożliwia kontrolę obrotu udziałami. Wartość nominalna poszczególnych udziałów może być nierówna, ich suma musi zawsze odpowiadać kwocie kapitału zakładowego. W razie umorzenia udziału konieczne jest równoległe obniżenie kapitału zakładowego, podwyższenie wartości nominalnej udziałów bądź utworzenie nowego udziału.

Niezależnie od obranego systemu wartość udziału nie może być niższa niż 50 zł. Chodzi tutaj o wartość nominalną, której nie wolno utożsamiać z wartością ekonomiczną udziału. Wartość udziału wyraża się nie w wartości nominalnej udziału, lecz według wartości majątku spółki, w którym udział ucieleśnia jednostkę uczestnictwa (udział). Wartość nominalna nie jest identyczna z wartością ekonomiczną, rynkową udziału, określaną w art. 266 § 3 KSH jako wartość rzeczywista. Wartość rzeczywista ustalana jest na podstawie danych z bilansu spółki, przy uwzględnieniu wartości zbywczej majątku spółki, zbliżonej do ceny sprzedaży lub ceny rynkowej. Wartość nominalna udziałów może być zarówno wartością rynkową, jak i od niej odbiegać. Wartość rynkowa udziału w momencie powstania spółki jest

z reguły niższa od nominalnej (koszty powstania spółki), może być również wyższa (*agio*). Co do zasady wartość nominalna udziału pozostaje niezmienna.

Kapitał zakładowy spółki jest minimalnym majątkiem w jaki spółka jest wyposażona na początku swojej działalności. Celem zwiększenia majątku spółki możliwe jest tworzenie kapitału zapasowego. Najczęściej dochodzi do niego przez *agio*. Jest to czynność polegająca na obejmowaniu udziałów po cenie wyższej od wartości nominalnej. Istniejącą nadwyżkę przelewa się wówczas do kapitału zapasowego. Nabycie udziałów za cenę wyższą od ich wartości nominalnej może być podyktowane różnymi względami, do których zaliczyć należy zamiar dokapitalizowania spółki z oczekiwaniem uprzywilejowania udziałów, uzyskiwania w najbliższej przyszłości dywidendy, czy też podwyższenia rynkowej wartości udziałów, a nawet liczenia, że w przypadku likwidacji spółki dojdzie do podjęcia przez zgromadzenie uchwały o zwrocie nadwyżki.

WSPÓLNICY

Udział stanowi tytuł uczestnictwa w spółce i określa zarazem status wspólnika. Wraz z posiadaniem udziałów wspólnikom przysługuje szereg praw w spółce, ale ciążą też na nich obowiązki. Na wstępie należy zaznaczyć, że regułą jest, iż wspólnicy spółki kapitałowej powinni być traktowani jednakowo w takich samych okolicznościach, Nie jest to jednak zasada bezwzględna, bowiem istnieją odstępstwa pozwalające na uprzywilejowanie jednego czy kilku wspólników bądź to na podstawie samej umowy spółki czy też przepisów ksh. Zasada równego traktowania stanowi klauzulę generalną wyznaczającą ramy różnicowania pozycji poszczególnych wspólników w spółce kapitałowej i jest nierozdzielnie związana z zasadą proporcjonalności, stanowiącą, że każdemu wspólnikowi przysługują prawa będące funkcją wielkości jego udziału w kapitale zakładowym. W orzecznictwie przyjmuje się, że nierówne traktowanie wspólników musi być uzasadnione szczególnymi okolicznościami.

Uprzywilejowanie udziału musi być bezwzględnie i to dokładnie określone w umowie spółki. Nie są dopuszczalne uprzywilejowania uznaniowe lub o charakterze nieostrym. Uprzywilejowanie może polegać na prawie głosu, prawie do dywidendy, czy udziałowi w kwocie likwidacyjnej. Ponadto uprzywilejowanie może być związane z przyznaniem wspólnikowi pierwszeństwa przy obejmowaniu nowych udziałów, pierwszeństwo w razie umarzania udziałów i wypłacania kwot przypadających na udziały, pierwszeństwa w przejęciu udziału wyłączonego wspólnika, prawie do powoływania członków organów spółki, czy prawie zwołania zgromadzenia wspólników.

Podstawowym obowiązkiem wspólnika wynikającym z umowy spółki jest wniesienie wkładu na pokrycie kapitału zakładowego. Nałożenie na wspólnika zobowiązania do spełniania innych świadczeń wobec spółki ponad obowiązek wniesienia wkładów może nastąpić jedynie, jeżeli przewiduje to umowa spółki. Mogą to być świadczenia jednorazowe lub wielorazowe, o charakterze osobistym, rzeczowym lub finansowym. Poza obowiązkiem wniesienia wkładów umowa spółki może nakładać na wspólników obowiązek dopłat w granicach liczbowo oznaczonej wysokości w stosunku do udziału. Podobnie jak świadczenia niepieniężne obowiązek ten ma charakter wyjątku i powinien być interpretowany zawężająco. Dopłaty stanowią świadczenie pośrednie między wpłatą na udziały w kapitale zakładowym a pożyczką i są przeznaczane na tworzenie kapitału rezerwowego.

Natomiast prawa wspólników dzielą się na osobiste i majątkowe. Do pierwszej grupy zalicza się: 1) prawo uczestniczenia w podejmowaniu uchwał przez wspólników (prawo uczestniczenia w zgromadzeniu i podejmowaniu decyzji poza zgromadzeniem), 2) prawo głosu, 3) prawo zaskarżania uchwał wspólników, 4) prawo przeglądania księgi udziałów, 5) prawo osobistej kontroli spraw spółki, 6) prawo żądania wyłączenia wspólnika, 7) prawo żądania rozwiązania spółki przez sąd. Grupę majątkową stanowią: 1) prawo do dywidendy (udziału w zysku bilansowym), 2) prawo do rozporządzania udziałem, 3) prawo do zwrotu wpłat na udział (w przypadku jego przymusowego umorzenia lub obniżenia kapitału zakładowego), 4) prawo pierwszeństwa w objęciu nowych udziałów, 5) prawo do udziału w kwocie likwidacyjnej.

Na podstawie:

Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2020;

A. Szumański (red.), *Prawo spółek handlowych. Tom 2a. System Prawa Handlowego*, wydanie 3, Warszawa 2019;

S. Sołtysiński (red.), *Prawo spółek kapitałowych. System Prawa Prywatnego. Tom 17A*, wydanie 2, Warszawa 2015.